

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТАВРІЙСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ДМИТРА МОТОРНОГО
Кафедра економіки і бізнесу

ПОГОДЖЕНО

Гарант ОПП «Підприємництво
та бізнес-технології»
доц. Лариса БОЛТЯНСЬКА
«11» серпня 2025 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри економіки і бізнесу
доцент Лариса БОЛТЯНСЬКА
«11» серпня 2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Обґрунтування господарських рішень та оцінювання ризиків»

для здобувачів ступеня вищої освіти «Бакалавр» зі спеціальності
076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
за ОПП «Підприємництво та бізнес-технології»
(на основі повної загальної середньої освіти та ОПС «Фаховий молодший бака-
лавр»)

факультет економіки та бізнесу

2025-2026 н.р.

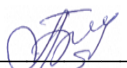
Робоча програма з навчальної дисципліни «Обґрунтування господарських рішень та оцінювання ризиків» для здобувачів ступеня вищої освіти «Бакалавр» зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» за ОПП «Підприємництво та бізнес-технології» (на основі повної загальної середньої освіти та ОПС «Фаховий молодший бакалавр») факультет економіки та бізнесу. Запоріжжя, ТДАТУ. 13 с.

Розробник: к.е.н., доцент Тебенко В.М.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри економіки і бізнесу

Протокол №1 від 11 серпня 2025 року

Завідувач кафедри Е&Б

Доц. Лариса БОЛТЯНСЬКА

©ТДАТУ, 2025 рік

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	
Кількість кредитів: 4	Галузь знань: 07 Управління та адміністрування	<u>Обов'язкова</u> (нормативна або вибіркова)	
Загальна кількість годин – 120	Спеціальність 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»	Курс	Семестр
Змістових модулів – 2		4-й	8-й
Тижневе навантаження: аудиторних - 4 самостійної роботи – 7,3	Ступінь вищої освіти: <u>«Бакалавр»</u>	Вид занять	Кількість годин
		Лекції	16
		Лабораторні заняття	-
		Практичні заняття	16
		Семінарські заняття	-
		Самостійна робота	88
		Форма контролю: <u>екзамен</u>	

2.

3. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета курсу - ознайомити здобувачів із технологією прийняття рішень, основами сучасної економічної ризикології та на основі набутої систематизованої інформації сформувати комплексну систему знань і практичних навичок щодо обґрунтування господарських рішень із різним ступенем невизначеності та ризику.

Завдання курсу:

- засвоєння основних принципів обґрунтування різних видів господарських рішень;
- засвоєння методичних підходів щодо аналізу ризику та прийняття управлінських рішень в умовах ризику;
- засвоєння математичного апарата, необхідного для обґрунтування господарських рішень та оцінювання ризиків;
- оволодіння навичками самостійного здійснення аналізу, ідентифікації та оцінювання ризику з використанням комп'ютерної техніки та сучасного програмного забезпечення.

Результати навчання (з урахуванням soft skills)

Інтегральна компетентність. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та проблеми у сферах підприємницької, торговельної та біржової діяльності або в процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів організації і функціонування підприємницьких, торговельних, біржових структур і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

- ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК 2. Здатність застосовувати отримані знання в практичних ситуаціях.
- ЗК 5. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
- ЗК 6. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- ЗК 8. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.
- ЗК 10. Здатність діяти відповідально та свідомо.

Фахові компетентності:

- ФК 1. Критичне осмислення теоретичних засад підприємницької, торговельної та біржової діяльності.
- ФК 2. Здатність обирати та використовувати відповідні методи, інструментарій для обґрунтування рішень щодо створення, функціонування підприємницьких, торговельних і біржових структур.
- ФК 5. Здатність визначати та оцінювати характеристики товарів і послуг в підприємницькій, торговельній, біржовій діяльності.
- ФК 7. Здатність визначати і виконувати професійні завдання з організації діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур.

Програмні результати навчання:

РН 1. Використовувати базові знання з підприємництва, торгівлі і біржової діяльності й уміння критичного мислення, аналізу та синтезу в професійних цілях.

РН 2. Застосовувати набуті знання для виявлення, постановки та вирішення завдань за різних практичних ситуацій в підприємницькій, торговельній та біржовій діяльності.

РН 4. Використовувати сучасні комп'ютерні і телекомунікаційні технології обміну та розповсюдження професійно спрямованої інформації у сфері підприємництва, торгівлі та біржової діяльності.

РН 7. Демонструвати підприємливість в різних напрямках професійної діяльності та брати відповідальність за результати.

РН 12. Володіти методами та інструментарієм для обґрунтування управлінських рішень щодо створення й функціонування підприємницьких, торговельних і біржових структур.

РН 17. Вміти вирішувати професійні завдання з організації діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур і розв'язувати проблеми у кризових ситуаціях з урахуванням зовнішніх та внутрішніх впливів.

РН 21. Використовувати професійну аргументацію в процесі донесення та висвітлення фахової інформації, ідей, проблем та способів їх вирішення до фахівців і нефахівців у сфері підприємницької діяльності.

Soft skills: здатність аналітично мислити, уміння комплексно оцінити ситуацію та прийняти обґрунтоване рішення щодо напрямів діяльності, відповідальність за точність проведених розрахунків оціночних показників.

Міждисциплінарні зв'язки з урахуванням структурно-логічної схеми ОПП «Підприємництво та бізнес-технології».

Перелік навчальних дисциплін, знання з яких потрібні для вивчення освітньої компоненти ОГР та ОР: «ЗЕД», «Управління бізнес процесами».

Перелік навчальних дисциплін, вивчення яких у подальшому базується на матеріалі освітньої компоненти ОГР та ОР: виробнича практика «Інноваційне проектування», КР «Бізнес планування», «Управління бізнес-процесами», Атестаційний екзамен.

3.ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.

ГОСПОДАРСЬКІ РІШЕННЯ В РІЗНИХ СФЕРАХ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Тема 1. Сутнісна характеристика господарських рішень [1, 3, 7, 8].

Поняття господарських рішень та їхні ознаки. Сутність господарських рішень. Класифікація господарських рішень. Вимоги до господарських рішень та умови їх досягнення. Способи формалізації та реалізації господарських рішень. Визначення оптимальних форм подання та реалізації господарських рішень. Якість та ефективність господарських рішень. Основні параметри та показники якісного рішення. Умови забезпечення якості господарського рішення. Види ефективності господарських рішень. Умови та перешкоди прийняття ефективного рішення. Принципи оцінювання ефективності господарських рішень.

Тема 2. Технологія прийняття рішень господарської діяльності [2, 3, 7]

Необхідність прийняття господарських рішень. Процес прийняття рішень та його елементи. Етапи та процедури процесу прийняття рішень. Стилi прийняття рішень. Основні способи прийняття рішень. Корисні структурні схеми для прийняття рішень. Характер прийняття господарських рішень. Класична, поведінкова та ірраціональна моделі прийняття рішень. Основні чинники, що впливають на прийняття рішення. Умови прийняття господарських рішень залежно від ступеня визначеності інформації.

Тема 3. Методичні основи підготовки господарських рішень [1,3, 7, 9]

Методи розроблення господарських рішень. Аналітичні, статистичні та математичні методи. Експертні методи та межі їх застосування. Види експертних оцінок. Сутність евристичного програмування та його різновиди. Евристичні методи групової та індивідуальної роботи. Ділові й організаційно-діяльнісні ігри. Метод сценаріїв. Сутність і види методу «дерево цілей».

Тема 4. Обґрунтування та аналіз господарських рішень [2, 5, 8, 9]

Обґрунтування господарських рішень. Методичні основи обґрунтування господарських рішень. Підходи до обґрунтування й вибору господарських рішень. Комплексний підхід до обґрунтування господарських рішень. Прогнозування та аналіз господарських рішень. Основні завдання прогнозування. Головні принципи прогнозування господарських рішень. Сутність та принципи аналізу господарських рішень. Методи аналізу господарських рішень та їхній інструментарій.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.

РИЗИК І НЕВИЗНАЧЕНІСТЬ ПІД ЧАС ОБҐРУНТУВАННЯ ГОСПОДАРСЬКИХ РІШЕНЬ

Тема 5. Невизначеність як першочергова ризику підприємницької діяльності [2, 5, 9]

Особливості функціонування підприємств за умов невизначеності. Сутність невизначеності та основні причини її появи. Видова класифікація невизначеності. Урахування чинника невизначеності в управлінні підприємством і засоби її зниження. Критерії (правила) обґрунтування господарських рішень в умовах невизначеності та їхня характеристика. Матриця прибутків і матриця витрат, особливості їхньої побудови. Теорія корисності в системі процесів прийняття рішень.

Тема 6. Підприємницькі ризики та їх вплив на прийняття господарських рішень [1, 5, 8]

Ризик у діяльності суб'єкта господарювання. Сутнісна характеристика ризику. Ризик як економічна категорія. Ризик і невизначеність. Основні риси підприємницького ризику. Чинники впливу на ступінь ризику. Класифікація підприємницьких ризиків. Характеристика підприємницьких ризиків за сферою їхнього походження та ступенем впливу на результати діяльності підприємств. Обґрунтування господарських рішень в умовах ризику. Характеристика критеріїв прийняття рішень за умов ризику.

Тема 7. Обґрунтування фінансових та інвестиційних рішень за умов ризику [1, 6, 8, 9,]

Інвестиційні рішення та критерій ефективності їх прийняття. Критерії обґрунтування рішень під час прийняття (вибору) інвестиційного проекту. Врахування ризику при обґрунтуванні ставки дисконтування. Коефіцієнт систематичного ризику. Систематичний ризик і очікувана дохідність компанії. Сутність фінансових рішень. Теорія оптимального портфеля.

Тема 8. Оцінювання підприємницьких ризиків [4, 7, 8, 10]

Сутність кількісного та якісного аналізу підприємницького ризику. Якісний аналіз підприємницьких ризиків. Характеристика основних зон ризику. Причини та фактори виникнення основних видів господарських ризиків. Кількісний аналіз підприємницьких ризиків. Імовірні втрати у процесі здійснення підприємницької діяльності. Ступінь ризику. Система показників абсолютного та відносного вимірювання ризику. Методи кількісного оцінювання ризиків. Переваги й недоліки основних методів кількісного оцінювання підприємницьких ризиків. Переваги й недоліки методів кількісного оцінювання ризику інвестиційних проектів.

4.СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Номер тижня	Вид занять	Тема заняття або завдання на самостійну роботу	Кількість				
			ЛК	лаб	ПР	СРС	балів
Змістовий модуль 1. Господарські рішення в різних сферах підприємницької діяльності							
1	Лекція 1	Сутнісна характеристика господарських рішень	2				
	Практичне заняття 1	Сутнісна характеристика господарських рішень			2		3
	Самостійна робота	Робота на освітньому порталі				10	2
2	Лекція 2	Технологія прийняття рішень господарської діяльності	2				
	Практичне заняття 2	Технологія прийняття рішень господарської діяльності			2		4
	Самостійна робота	Робота на освітньому порталі				10	3
3	Лекція 3	Методичні основи підготовки господарських рішень	2				
	Практичне заняття 3	Методичні основи підготовки господарських рішень			2		4
	Самостійна робота	Робота на освітньому порталі				10	2
4	Лекція 4	Обґрунтування та аналіз господарських рішень	2				
	Практичне заняття 4	Обґрунтування та аналіз господарських рішень			2		4
	Самостійна робота	Робота на освітньому порталі				10	3
5-6	Самостійна робота	Підготовка до ПМК I				4	
	ПМК I	Підсумковий контроль за змістовий модуль I					10
Всього за змістовий модуль 1			8	-	8	44	35
			Σ60				
Змістовий модуль 2. Ризик і невизначеність під час обґрунтування господарських рішень							
7	Лекція 5	Невизначеність як першочергова ризику підприємницької діяльності	2				
	Практичне заняття 5	Вибір оптимального рішення в умовах невизначеності та ризику			2		3
	Самостійна робота	Робота на освітньому порталі				10	2
8	Лекція 6	Підприємницькі ризики та їх вплив на прийняття господарських рішень	2				
	Практичне	Вибір оптимального рішення в			2		4

	заняття 6	умовах кончасткової визначеності					
	Самостійна робота	Робота на освітньому порталі				10	3
9	Лекція 7	Огрунтування інвестиційних та фінансових рішень	2				
	Практичне заняття 7	Вибір оптимального рішення в конфліктних ситуаціях			2		4
	Самостійна робота	Робота на освітньому порталі				10	2
10	Лекція 8	Оцінювання підприємницьких ризиків	2				
	Практичне заняття 8	Якісне та кількісне оцінювання підприємницьких ризиків			2		4
	Самостійна робота	Робота на освітньому порталі				10	3
11-12	Самостійна робота	Підготовка до написання ПМК 2				4	
	ПМК 2	Підсумковий контроль за змістовий модуль 2					10
Всього за змістовий модуль 2			8	-	8	44	35
			Σ60				
Екзамен							30
Всього з навчальної дисципліни			16	-	16	88	100
			Σ120				

5. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ПІДСУМКОВИЙ МОДУЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ №1

1. Господарське рішення: його сутність, якість та ефективність.
2. Господарське рішення, його ознаки та сутність.
3. Класифікація господарських рішень.
4. Способи формалізації та реалізації господарських рішень.
5. Поняття якості, ефективності та результативності господарського рішення.
6. Види ефективності господарських рішень.
7. Принципи оцінювання ефективності господарських рішень.
8. Умови забезпечення високої якості та ефективності господарських рішень.
9. Умови та перешкоди прийняття ефективного рішення.
10. Елементи процесу розроблення, прийняття і виконання господарських рішень.
11. Етапи та організація процесу розроблення, прийняття і виконання господарських рішень.
12. Стилi та шляхи прийняття рішень.
13. Основні моделі та засоби прийняття рішень.
14. Характер та умови прийняття господарських рішень.

15. Класична, поведінкова та ірраціональна моделі прийняття рішень.
16. Основні чинники, що впливають на прийняття рішення.
17. Умови прийняття господарських рішень залежно від ступеня визначеності інформації.
18. Закони й закономірності, що впливають на прийняття господарських рішень.
19. Методи розроблення господарських рішень.
20. Аналітичні, статистичні та математичні методи.
21. Види експертних оцінок.
22. Евристичні методи групової та індивідуальної роботи.
23. Метод сценаріїв.
24. Підходи до обґрунтування господарських рішень.
25. Зміст обґрунтування господарських рішень.
26. Методичні основи обґрунтування господарських рішень.
27. Підходи до обґрунтування й вибору господарських рішень.
28. Комплексний підхід до обґрунтування господарських рішень.
29. Методичні підходи до економічного обґрунтування господарських рішень.
30. Основні методичні питання з економічного обґрунтування господарських рішень.
31. Методи прогнозування господарських рішень.
32. Прогнозування господарських рішень.
33. Основні завдання прогнозування.
34. Головні принципи прогнозування господарських рішень.
35. Методи аналізу господарських рішень
36. Сутність та принципи аналізу господарських рішень.
37. Методи аналізу господарських рішень та їхній інструментарій.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ПІДСУМКОВИЙ МОДУЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ №2

1. Визначення області виникнення економічного ефекту господарського рішення в залежності від його цільового призначення.
2. Методики економічного обґрунтування інвестицій у господарські рішення, що реалізуються у короткостроковому періоді.
3. Методика оцінювання абсолютної економічної ефективності інвестицій у господарське рішення та умови її застосування.
4. Оцінювання порівнянної економічної ефективності інвестицій у господарське рішення та умови її застосування.
5. Економічне обґрунтування інвестицій у господарські рішення, що реалізуються у довгостроковому періоді.

6. Особливості оцінювання економічної та фінансової ефективності інвестицій в унікальне (складне) господарське рішення (інвестиційний проект).
7. Основні показники методики оцінювання ефективності господарських рішень, що реалізуються у довгостроковому періоді (інвестиційних проектів).
8. Ризик у діяльності суб'єкта господарювання.
9. Сутнісна характеристика ризику.
10. Ризик як економічна категорія. Ризик і невизначеність.
11. Основні риси підприємницького ризику.
12. Чинники впливу на ступінь ризику.
13. Функції ризику підприємницькій діяльності.
14. Класифікація підприємницьких ризиків.
15. Характеристика підприємницьких ризиків за сферою їхнього походження та ступенем впливу на результати діяльності підприємств.
16. Обґрунтування господарських рішень в умовах ризику.
17. Характеристика критеріїв прийняття рішень за умов ризику.
18. Порівняльна оцінка варіантів управлінських рішень з урахуванням ризику.
19. Методи побудови дерева рішень.
20. Особливості прийняття рішень у конфліктних ситуаціях.
21. Врахування ризику при обґрунтуванні ставки дисконтування.
22. Сутність фінансових рішень.
23. Формування оптимального портфеля з обмеженої кількості цінних паперів.
24. Інвестиційні рішення та критерій ефективності їх прийняття.
25. Критерії обґрунтування рішень під час прийняття (вибору) інвестиційного проекту.
26. Якісний аналіз підприємницьких ризиків.
27. Характеристика основних зон ризику.
28. Причини виникнення основних видів господарських ризиків.
29. Виробничі ризики.
30. Джерела виникнення безпосередньо реалізаційних ризиків.
31. Фінансові ризики.
32. Кількісний аналіз підприємницьких ризиків.
33. Імовірні втрати у процесі здійснення підприємницької діяльності.
34. Система показників абсолютного та відносного вимірювання ризику.
35. Методи кількісного оцінювання ризиків.
36. Переваги й недоліки основних методів кількісного оцінювання підприємницьких ризиків.
37. Методи оцінювання ризикованості інвестиційних проектів.
38. Переваги й недоліки методів кількісного оцінювання ризику інвестиційних проектів.

6. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Методи навчання, які використовуються в процесі проведення лекційних та практичних занять з навчальної дисципліни ОГР та ОР: лекції з використанням мультимедійних презентацій та проблемного викладання, робота в групах, розв'язування ситуаційних завдань.

7. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова:

1. Економічні ризики: методи вимірювання та управління : навч. посіб. / Н. С. Скопенко, І. В. Федулова, Л. В. Мазник, О. М. Кириченко, Л. І. Удворгелі ; за заг. ред. Н. С. Скопенко. Київ : НУХТ, 2021. 344 с.
2. Семененко І., Ольшанський О., Серебряк К., Маслош О. Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків : електрон. навч. посіб. Київ : [Вид-во Східноукр. нац. ун-та ім. В. Даля], 2024. 165 с.
3. Ігнашкіна Т. Б. Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків. Ч. 1 : навч. посіб. / Т. Б. Ігнашкіна, О. В. Гончарук, А. С. Кербікова. Дніпро : НМетАУ, 2021. 106 с.
4. Балуська О. В. Управління економічними ризиками підприємств : навч. посіб. / О. В. Балуська, І. В. Моргачов, О. В. Корнілова. Кременчук : ПП Щербатих О. В., 2020. 288 с.
5. Полінкевич О. М. Обґрунтування управлінських рішень та оцінювання ризиків : навч. посіб. / О. М. Полінкевич, І. Г. Волинець. Луцьк : ВежаДрук, 2023. 1 електрон. опт. диск (CD-ROM). Об'єм даних 9,59 Мб.
6. Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків : навч. посіб. / І. Семененко, О. Ольшанський, К. Серебряк, О. Маслош ; Східноукр. нац. ун-т ім. В. Даля, ф-т екон. та упр. Київ : Вид-во Східноукр. нац. ун-ту ім. В. Даля, 2024. 165 с.

Допоміжна:

1. Посилкіна, О. В. Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків : навч. посіб. / О. В. Посилкіна, Я. М. Деренська. - Харків : НФаУ, 2018. 197 с.
2. Клименко С. М., Дуброва О. С. Обґрунтування господарських рішень та оцінка ризиків: Навч. посібник. К.: КНЕУ, 2005. 252 с.
3. Полінкевич О. М. Обґрунтування господарських рішень та оцінювання ризиків : навч. посіб. / О. М. Полінкевич, І. Г. Волинець. Луцьк : Вежа Друк, 2018. 336 с.
4. Донець Л.І. Економічні ризики та методи їх вимірювання. Навчальний посібник. 2006 р. 320с.
5. Стещенко О. Д. Ризикологія: Навч. посібник. – Харків: УкрДУЗТ, 2019. 180с.

6. Сулим М., Пенцак О. Обґрунтування господарських рішень та оцінювання ризиків: Підручник для ВНЗ. 2017. 330 с
7. Вітлінський В. В., Великоіваненко Г. І. Ризикологія в економіці та підприємництві: Монографія. К: КНЕУ, 2004. 480 с.
8. Клименко С. М., Дуброва О. С. Обґрунтування господарських рішень та оцінка ризиків: Навч. посібник. К.: КНЕУ, 2005. 252 с.
9. Донець Л. І., Шепеленко О. В., Баранцева С. М., Сергеева О. В., Веремейчик О. Ф. Обґрунтування господарських рішень та оцінювання ризиків. Навч. посіб. / За заг. ред. Донець Л. І. - К.: Центр учбової літератури, 2012. 472 с.
10. Лабурцева О. І. Ризики в маркетингу : підручник / О. І. Лабурцева. – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2019. 476 с.

8. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Освітній портал ТДАТУ <https://op.tsatu.edu.ua/course/view.php?id=1013>
2. Наукова бібліотека ТДАТУ <http://www.tsatu.edu.ua/biblioteka>
3. Сайт кафедри <http://www.tsatu.edu.ua/et/navchannia/dyscypliny/>
4. Верховна Рада України <http://www.rada.kiev.ua>
5. Кабінет Міністрів України <http://www.kmu.gov.ua/>
6. Internet.